ejkBh fu;rdkfydkuh uoh –"Vh egkjk"Vkyk fnyh

Ák- M,- vt; —".kjko [kMl s
d§ukjk;.kjko ns'ke[k dyk egkfo|ky;] pkmj cktkj ft-vejkorh-

iLrkouk %

ejkBh okM-e;¨hu fu;rdkfyd¢gh IkekU;¨r%,dwk fu;r dkfydkP;k ifjÄrrhy ,d egŸokokpk Ôkx vkgs okM-e; fuÆerhph Ájk.kk vkf.k ijkjk ikgu R;kpk ys[kkt¨[kk fl) dj.;kpk Á;Ru ;k fu;rdkfydkuh d§yyk vkgs IkekU;r% okM-e; fuÆerhps ikknu] Idyu] IkÆgu vkf.k Ádk'ku Ásj.kusvkf.k /;skusgh okVpky Ik# >kyyh vkgs okM-e;hu drÏokpkk ijke'kÏÄÅu R;kpkÁLkj vkf.k Ápkj dj.;kps dk;l ;FksIkuj d§ys vkgs ,dwk IhL—frd vkf.k Ápkj dj.;kps dk;l ;FksIkuj d§ys vkgs ,dwk IhL—frd Ikekftd i;¨j.kpk Iedk y§kd] eqpd] Ádk'kd okpd vkf.k forjd ;P;k'kh vkgs ÁfrÔkor ys[kd] doh] dFkkdkj ukVddkj vkf.k dkn¦jhdkj] eh{kd Vhdkdkj vkf.k Vhdkjd§&ehekal] pfj=dkj] vkRepfj=dkj vkRedFkudkj] i=dkj vkf.k oŸki=kps Ikiknd fouâh y§kd] yfyr x|dkj] d¨"kdkrj, Ök"kk"kkóK vkf.k o§kdkj-kh bR;knÎuk vkiY;k dor ÄÅu Iektkph tM-kÄM-k dj.;kps egŸokps dk;l ;k furdkfydkuhp d§yys fnl rs orâkukrhy nÑud¹ IkIrkfgd}] ekfId d¢o okFFkkdÞ;k e/kwghu okM-e; 0; ogkjkpsdk;lg-;r vl rs ;k Ök"kk 0;ogkjkr egŸko d'kkyk |kos;ke/kw fo'k"kkr%dkgh Á'u egŸkokpsj; dkgh Á'u nq;e Lo#ikpsvl Y;kkusR;kpsLo#i vdkj Är tkrs R;kr Áke¦;kusx| vkf.k dk0; ;kpk Iekosk d#u R;kP;k ;k 'kki; 'kkph ppkZdÞ;h tkrs ;krnu R;k R;k k Ök"khrhy okM-e; Ádkj ;kpsçpru ÁLrqr d§ys tkrs Lokrra;iwoZvkf.k Lokrra;¨rj dky [kM}kP;k k IkfgR;fo"k;d Á'ukyacly uouosokuâkY;k Iektke/kw fuek¨Zk g¨r tkrkr] R;kpsÁfrÇcc ;Fksvk<Grs okM-e;hu fu;rdkfydkuh ;Fkhy okM-e;hu vfÒ#php fuÆerh o ykyuikyu o Ip/Lu d§ystkrsgsy{kkr ;kos ykxrp-

ik'oZÒweh & fuÆerh Ájk.k & o§pkfjdrk

l"Vh t'kh fofo/krususuVyyh vkgs rl p ekuoh thou n{khy vkgs ekuokr vnE; bPNk'käh vkgs R;kP;k cGkoj ekuokus ml¨kq Òjkjh Äryh vkgs ekpk ;'X; oGh ;'X; fBdk.kh okij d#u uouosIak"/ku j¨tp mn;k;k ;r vkgs ekuokph ifjorLukoj vxk/k J)k vkgs dkypsfol #u tk.ksgh dyk ns{khy ekuokusvoxr d§yh- R;keGsR;k;k Ixg djkokl IkokVr¨¨ gh Ixkho®Ykh R;kP;k fodkIkyk dkj.kheÒr BjrsEg.kup r¨¨ xÐFkkpk Ixg djr¨¨ dkj.k Kkukph Òwd R;k;k d/kh yxsy gsIkkxrk ;r ukgh gh R;kphvr% Ákj.kk R;kpoj% Ájk.kk R;kphfopkj'kä¨ bfrgkl dyk IkfgR; v'kk vuÆdy uouosokxr ek.kkIkP;k k0 fäeÒo Ikekftd /kkÔed IkÆFkk jktdh; 0;oLFkk g;k ckcÜpk R;kP;koj ifj.kke g¨Åu R;kps0; fäekRo ?kM+r jgkrsR;kpcÞj fofo/k 'kkÓ} bfrgkl} dyk IkfgR; v'kk vufo/k I{ktk.kkpkpsy;".k I ekrki;¨r} IkekU; turÜ;h i¨gpfo.;kIk IkBh th th Ik/kusvkgsr R;kr fu;rdfyd¢egŸokps

fu;rdfyd ;k okM-e; Ádkjkpk mn; ;j¨i [kaMkr Ijk0;k'k'krdkP;k eÝkjkÄkÄr >yk- 1663 Ikyh teZuhr gcxÐyk ÁfI) >yys¼Erbauliche Monaths-Untcrre-dungen.½gs txkrhy ifgys Kkr fu;rdfyd IetY;k tkrs itjhy n¨u&pkj o"kÏkP;k vo/khrp Ýkull] bXYkM vkf.k bVyh;k ns{kkr fu;rdfyd¢fuÆykxkyh- ;k Ikokph Ájk.kk KkuÁkIkj fgp g¨rh- Erbauliche Monaths-Untcrre-dungen.

fuÆerh Ájk.kk

,d'f.klk I{k 'krdkP;k e/;kikIku e¨Qr vkf.k I¨ähpsÁÄFkdfoed f'k{k.kk vefjdÞr cgÐrd IolÄÄd jkT;kr;kuu I#}>ys R;kpk ifjk.kke fu;rdfydkIhBh ,d e¨Bk okpd oxÏfuekÏk g¨-;kIk I >ys R;kpk vkjÒ 1741 P;k Iekjkl

>kyk o ;k vBjk0;k 'krdkP;k v[kji;Ær rFkslI ekjs100 fu; rdkfyd¢Iµ# >kyh- i¢svefjdu fu; rdkfydkph th ÒjÒjkV >kyh-rh nskkrhy rRdkyhu I okxh.k Áxrhpk ,d Òkxp I etrk ;Ãy- teLhr doG okM-e; hu fo"k; kuk okfgyyyh fu; rdkfyd¢ÁFke fuÄkyh- f'kyj o xVs; k foÜofo[; kr I kfgR; dkuh Iikknu d§yyhok-e; hu fu; rdkfyd¢teL I kfgR; kr vR; r ÁÒkoh Bjyh- vkt fu; rdkfyd If"Vr vÒ¼riÍfoØe fuekZkg¨r vkgr-

Òkjrh; fu; rdkfydkP;k mn;kps Js; I kekkU;r% Òkjrkr vky¾; k ;g¨ih; y¨dkdMs tkrs R;keÇp bXyYMe/khy ÁLFkkfir fu; rdkfydiks vkn'kZÒkjrkgh vkn'kZBjyk- Òkjkrhy ifgY;k fu; rdkfydkpse@.k o Ádk'kugh ijfd;kuÉp d§ysÒkjkre@.kdypschtkj".k.ii.k rÍkhtkuh I GkO;k 'krdk d§ysg¨rs[kjsi .kLFkkfud Òk"kkÒru iÍrdipsvkf.ku; rdkfydkpse@.k baxthjktoVhP;k I@# okrhiki u g¨Å ykxys Òkjkrhy f£Lrh fe'ku&;¨uh /keÁlkjkIkBh ck;cyph fujfujkG;k Áknf'kd Òk"kke/ku Òk"khjsdI§yho fu; rdkfydghI§# d§yh-

,dï.k.kI k0;k 'krdkP;k ÁkjÒkikIñu ejkBh ÒkB"kdhuuk baxth Òk"kpk vkf.k rheh/khy Iié fopkjkpk toGu ifjp; g¨Å ykxyk-nskkrhy brj Òk"kkÁek.kp egkjk"Vªr IkLdfrd Ác"/kukph ykV fuekZk- >kyh- ;k Ác"/kukps,d ÁÒkoh I k/ku Eg.ku oYki=s o fu; rdkfyd¢gGugGu I@# >kyh- ckG'kkóh tiÒdj ;kP;k I aiknuk[kkyh fnXn'kÉu ;k eklfkdkpk ifgyk vd ckgj iMyk vkf. ejkBhfu; rdkfydP;kuohu ;kkyk Ákj¨ >kyk-¼1840½

;kI@# okrhuarj ,df'kkI k0;k 'krdkP;k mjyY;k I gkn'kÉdrk ejkBh fu; rdkfydph Li g.kh; ok< >kyh- 'krdkP;k v[kjhl I ekjs341 fu; rdkfyd¢vfLrÒkr vkyh- R;kiÍdh fdR;d vIik;kh Bjyh g¨rh- R;keÇsd¨".kR;kgh ,dk o"kÉfdrh fu; rdkfyd¢pkyugh rsufuf'pr I éx.ks'kD; ukgh-;k I k&;kfu; rdkfydkpk mlk LoÒk"kru u0;k ik'pkR; Kkukpk ifjp; cgqtu I ektkyk d#uns; kpkg¨rk-

oSpkfjdrk

KkuÁI kjkph gh Ásj.kk ,rÍ'k'k;kP;k KkuÁdk'k ¼1849½ ejkBh KkuÁI kjd ¼1850½ Kkun'kÚ ¼1854½ KkufoLrkj ¼1860½ Kkukdkj ¼1862½ KkuI axg ¼1890½ v'kk ukokr Li"Vi.ksÁrhr >kysyh fnILrs dkyhrjkus KkuÁI kjkP;k cj¨cjp vU;—f"VugÍh fu; rdkfydkpk mi;; x dj.;kr ;Å ykxyk vkf.k fu; rdkfydiph I okxh.k fodkII kP;k—"VhusokVpky I@# >kyh-

egkjk"VªP;k thoukr R;k dkGkr uohu oSpkfjd vkn'kyusfuekZk g¨r g¨rh- R;kpsiMlkn rÒkkyhu fu; rdkfydkr meV.ksvifjgk; Zg¨rs vlgh Eg.krk ;Ãy dh 1850 iklku egkjk"VªP;k I kÈL—frd thoukr tstsfopkj Áokg fuekZk- >kysR;kps eMMu ¢dok [kMMu dj.;kP;k ÃRkuke/;sejkBh fu; rdkfyduh mYysp[kuh; dkefxjh ctkoyh vkf.k vk/kqud egkjk"VªP;k m?kkj.khyk e¨Bkgkrr¨kj ykoyk-

R;kdkGkr nÍudkpk fo'k'§kÁI kju0grk- d¢jih¦ejkBki I¢kkjd KkuÁdk'k bR;knhR;k dkGkrhy fof"k'V erkph vkÄAkMhph e¢ki=sgh I kekkU;r% I kIkfgdiP;k Lo#ikrp ckgj iMr- R;k oYki=¬ih¦{kk eklfid Lo#iki§yP;k fu; rdkfydiks t¨ i I kjkjkok<;kkr¨R;kph I d[;k fo"k;kph fofo/krk vkf.k Áfriknukrhy oip«; ;k I ob vxÍkuh vH; kI uh; vkgs;k dkGkr ejkBh fu; rdkfyd¢d¨G Ii§;up ok<;h ukghr rj fo"k;kP;k fofo/kraP;k —"Vhugh rh Áxȼ >kyh- Ákphu ejkBh dk0; Iikknu d#u KkupæÍn; ¼1840½ vkf.k 'lokI axg' ¼1860½ ;gih rsiweÍr d§ys dk0;brfgkI I axgkus¼1878&88½ t»;k dk0;kcj¨cjp c[kjho i=s;;kkj[;k ,frgkfld I k/kukpsÁdk'ku d§ys U;k; Ádk'k ¼1876½ vkf.k U;k;Je ¼1911½ ¦uh dk;n;kP;k I I nÒÉrhy mi;; ¨ä ekfgrh cgqtu I ektkyk i@foyh-f'k{k.k.k{ks=kriÍ¦qksikB'kkyk i=¬dkus¼1861½f'k{k{kdhukkp u0gj¦ ik;dhukkgh e¨kxh'k'kd Bj.kkjsy{kÁI I# d§ys

fopkji dÝir#usKkud¨'kkP;k 'krÒÍoj ukuk ÁdkjkP;k fo;I|kksk dyk¦ d©kY; ;;kpsfopkj d#u ÁR;; d x¨"VhpsvuÒ¨oI# fu#i.k d§ys dÝGd¦fdGus¼1886½eujaxtukl IkBh dFkk¦ dfork¦ Ákokl¨.kÚ ;k Lo#ikpsokM-e; i§jfoysv'kk fofo/k fo"k; kcj¨cjp I ektkrhy fof'k"V¦ xVÍ¦Bh Lora= fu; rdkfydsfuÅyykxyh-

egyhuak vkf.k fó ¨kuh f£Lrh /kekdÝsvk—"V dj.;kP;k dk;kr min'kkki{kki¬{kk eujatku vf/kod ÁÒkoh g¨Ãy- ;k vi{kkus fe'ku&;¨uh 'kk¬kkj R;k¦P;kI kBhckyce¨e¢ekp ¼1873½o fó ¨kphe¶=.k.k¼1888½ ghfu; rdkfydsI@# d§yhg¨rh-

T;k dkghfu; rdkfydhP;k ukokpk fun¦koj d§yk vkgs¨ fo"k; o¨p«;kP;k I I nÒÉr d¨kGr d¨G okuxhnk[ky vkgs i.kk T;kP;k mYys{kk[k¨ght ejkBh fu; rdkfydhP;km mn; dakGkpk vk<ok r¨ fdrhgh /kkokrk vl I¨¨ ifjurkZg".kkj ukgh- v'kk n"u¨ fu; rdkfyd¢ Eg.krs fofo/kKku foLrkj ¼1867&1937½ vkf.k fucdekekyk ¼1874&81½ rRdkyhu brj fu; rdkfydiP;k rqyuus nhÁZ Eg.k0;k ykx.kk&;k vkkY;k vk¬¦;kr fofo/kKknu foLrkjkus Ò°§rd vkf.k I kekfid 'kk¨kÈrhy 'kk¦[k·i"kk[k{k¨oj vH;kI iwkZd§y§y§;u Áfl¦) d#u ejkBhokpdkph KkuykYk rÍrd§yh- ;k 'kk¦[k·; yÍkuak0; fr£j fofo/kkKufoLrkjkusokM-e; I ekh{kkk o okM-e; fopkjk¦k e°§yd y{kkfu IkRR;kkusAfl¦) d§ys R;kP;k fooku vkf.k 0;k¦xkh y§kdoxÍukR;kyk fo¬kihBkP;k r¨Mhph Áfr"Bk Ákkhr d#u fnyh g¨rh- ejkBh I ektkP;k k opkfjd thoukj fofo/k Kku foLrkjkusd§yysI Ldkj fpjdkfyu Bjyk- fucdekkykusvkkY;k vkik;;{k;kr ejkBh Òk"kkP;k vfÖo)hykyk jktdh; vkf.k I kekftd Á'ukP;k mgki¨gxk brdkÍp egY¨ fnys funaÍk pfj=]xÒk ifj{k.k.kk] I Dokf"krrI axg]fouÍn]egük[; k;k¦hdk v'kk xI Ádkjkpsysyku vkkY;k¦k'k§hnkj Òk"kr d#u ejkBh Òk"kkpse'Bii.kki fl¦) d§ys

vuud fo"k;kpk vH;kI iwkZjhrhusijke'k'kÄkskkjh vkf.k ÁnhÄkZdkG ejkBh Òk"kkph Iok dj.kkjgh thfu; rdkfyd¢>kyh R;kr fofo/k KknufoLrkjkjkÁek.kp o@gkkM 'kkkyki=¬kk¼1876&1948½eklfid eu¨¨jatku ¼1895&1935½euÒjatkn vkf.k fucdk p¦hkdk ¼1887½ gh vLra¢r >kysyh vkf.k KkuÍn; ¼1844½ If"VKKku ¼1928½ fdyk£Ldj ¼1929½ v'kk pkyÍjktfgyyh of'k"V¦ ;uÍzfu; rdkfyd¢ egYoiwkZBjrkr-

I ekt thoukyk mi;¨ä v'kk fÒé&fÒé 'kk¨kÍkpk I¢ç"k vkf.k Á2 Òk"kr Ågki¨g d#u vkf.k R;kpcj¨cj I kfgR; &ukV;;I Åhr v'kk yfyr dykP;k I kkk{kh fpfdRI yk fuR; fu; ekusLFkku nÅu ;k fu; rdkfyduh I kkL—frd thoukps

Òj.k&i¨"k.k dj.;kpsdk;ZlkrR;kuspkyw Bªoys dkgh fof'k"V {ks=krhy KkuÒkMkj ejkBh Òk"kr vk.k.;klkBh Á;Ru djys
        Fk¨MD;kr fu;rdkfydkuh ejkBh ek.klyk vfÒ#ph lkeé]   Kkufiiklw rlp 0;fäP;k lokxkh.k Áxrh dfjrk
fu;rdkfydkpsvFkd ifjJe QGkyk vkyhr- R;kesGsegkjk"Vªyk Òkjrkr ij¨xkehjk"VªEg.kuu vkG[kY;k tkÂ ykxys

lnÒZxzaFk %&

1-t¨"kh rdlrhFkZ& ejkBh foÜod¨"k [kaM 8 ok- i"B 647
Ádk'kd & f'k{k.k foÒkx e-jk- Ák-ikB'kkGk okÃ
fdÿkk i-655
fdÿkk i-656
fdÿkk i-656
fdÿkk i-657 ¼fu;rdkfydk½
Çprke.k dhcGs& vfLerkn'kZlkfgR; vkf.k l¨L—rh i-17
lfµo/kk Ádk'ku 'kfuokj iB] iqks
fdÿkk i-658
xnZi-   dkuMseqJh- i-658
Ádk'kd & f'k{k.k foÒkx e-jk- Ák-ikB'kkGk okÃ